

Děkuji srdečně za dopis i básně

Z korespondence Mojžíra Trávníčka a Ivana Slavíka

Slovo úvodem

Když jsme před necelým rokem začali se studenty s přípravou edice korespondence Mojžíra Trávníčka a Ivana Slavíka, myslel jsem, že při jejím dokončování mi bude pan Mojžíra Trávníček nápomocen svými radami a vzpomínkami, jako tomu bylo mnohokrát předtím. Bohužel však Mojžíra Trávníček, precizní editor, bystrý a empatický kritik a výjimečně dobrý člověk, 8. července 2011 zemřel.

Přestože práce na edici je v začátcích, přinášíme zde nepatrný výběr z mnohastrankové korespondence. Vybrané dopisy pocházejí z období konce osmdesátých let dvacátého století, jsou chronologicky seřazeny a navazují na sebe. Ústředním tématem této části korespondence je Fučíkův text adresovaný Ivanu Slavíkovi, který byl napsán v roce 1980 a je publikován pod názvem „Jeden dvoj-osud“ ve Fučíkově díle *Setkávání a míjení* (Praha 1995, s. 316–327). Tamtéž je publikována i Slavíkova replika na něj (s. 420–428).

I z této drobné ukázky z korespondence je patrné, že přátelství těchto významných představitelů literárního života bylo přátelstvím dvou mužů podobných zájmů, ale odlišných povah.

Jiří Hrabal

(A1)

27. listopadu 1987

Milý Ivane,

děkuji srdečně za dopis i básně. Nepočítal jsem a vlastně si ani pořádně neuvědomoval, jak dlouho jsem nepsal. Ale bylo by silně přehnané, kdybych chtěl naznačovat, že nemám „ani chvíli a na nic čas“.

Naopak, chtěl jsem si toho času vyšetřit trochu víc a začal jsem přesně plánovat a odměřovat hospodaření s ním: jenže jako při každém mém plánování mi to život laskavě – a zpravidla k mému prospěchu – zpřevracel. Zjednal jsem si jakýsi písácký nadúvazek,

abych si přilepšil k důchodu, který už číhá za rohem a vyměřuje se z příjmů posledních let (a ty zákonitě klesají), a už z toho vznikají ustavičné zádrhele. – Chtěli jsme trochu zrestaurovat byt, rozšířit nábytek atd. – místo „plánovaných“ pět dní se to táhlo tři neděle (pokazil se kompresor, nepřišel natěrač, ulomily se dveře atd.) – a v těch neplánovaných zmatcích jsem se zmítal spíš s nadbytkem času, bohužel jen omezeně využitelného. Atd.

Zasmál jsem se nad Tvou informací o mých cestách po vlastech. Za celé dlouhé měsíce, prakticky za celý rok jediná klopýtavá cesta do Prahy s udýchaným zastavením v Olomouci, a to jen proto, že už bylo neodkladné vrátit věci, které nelze posílat poštou. Stálo mě to pár stovek a škaredé prochlazení, když jsem v nedělním dešti bloudil Jižním Městem a hledal neteř, abych konečně shlédl její dvojčata. Poležel jsem si pak doma, že jsem o Dušičkách nemohl ani do Lidečka na hrob rodičů. Co bylo na celé té dvou a půldenní cestě pěkné, byla návštěva u dr. Durycha,¹ jemuž jsem mohl být kupodivu užitečný četnými dokumenty nejen bibliografickými, ale i dalšími informacemi a materiály, a on mi štědře a ochotně půjčil řadu otcových textů, které mi byly neznámé. To je celý výkaz mého cestování po vlastech, pokud se nepočítají denní jízdy do Kychové a týdně do Pržna a na Vsetín; které také někdy nepostrádají prvky vzrušující, jako když řidič autobusu zapomene natankovat naftu a pak tedy v mlze a nepohodě dorážím zbylé tři kilometry pěšky.

Jsou i jiné časové „ztráty“, povětšinou však pozitivní. Například dostanu nějaký zajímavý mimořádný samotisk nebo jinou publikaci, kterou musím za den dva vrátit, a není zbylí než vrhnout čas na tuto práci a číst a číst a nespát, a potom to dohánět. Nebo jako nyní, kdy jsem už žil jaksi po stavební sezóně a chtěl se radovat z volných sobot, a dostal jsem zprávu, že se syn vážně zranil, a tedy chtěj nechtěj jsem musel znovu zaskočit i při zimní činnosti stavební, když on sám je zazděn v sádře a jen na břiše mu vyčuhují dlaně, kterými se aspoň nakrmí dlouhou lžící; před Vánoce mi ho z toho snad osvobodí. Také vnuk Jirka před mýma očima propadl s cihlami v ruce z půdy, řízením božím dopadl těsně vedle traverzy, takže se nezabil a jen urazil zub a vykloubil čelist. Třesu se ještě teď po měsíci, když o tom píši.

Ale co si vybereš z takového popisování příhod a nehod? Čtu Tvého *Líra*² – a doléhá na mne i jeho hodnota informativní, vypovídající víc než třeba tenhle můj vyprávěcí had; a i když jeho slovo básnické vypovídá v podstatě „pořád totéž“, jak sám kdesi říkáš, „uspořádání je nové“. („V civilu“ se přesvědčuji, že i to je důležité, máje ještě v ruce metráky přesouvaného nábytku, přetahovaných koberců, přenášených knih, přetloukaných skob, vynášených škrabků malby a omítky atd.)

Čtu právě (také četba nuceně na dva večery) životopis a dokumenty kardinála Trochty a zakládám si listy fotografií, na niž je v mladém věku s naším mladým tatínkem na naší staré zahradě – a snad mi Don Bosco odpustí, že jsem tím odsunul dočtení jeho životopisu, také jen půjčeného: na kolika stránkách se ty životy stýkají!

Asi opravdu neumím hospodařit s časem, když se pořád tlačí čím dál víc věcí, důležitých či (bohužel) jen se důležitě tvářících. Ale i v tomto čase nečase jsem si všiml *Arnošta Jenče*³ v *Nových knihách*, i blbých duchaplností *Sýsových*⁴ v *Kmeni* (ani toho *Sýse* nepovažuji za ztrátu času: ukázal mi – souběžně s jedním studentem, který si nemohl vzpomenout na třetí část Dantovy *Komedie*, udržev v paměti jen peklo a ráj – že tihle lidé prostě určitým věcem **nemohou** rozumět a bylo by nejprve nutno dát jim slabikář a prvouku a malý katechismus atd.).

Pozdravuji Tě srdečně na prahu adventu, přeji Ti hodně radostí s vnučkou – a promiň mi, že jsem korespondent kulhavý (ač si netroufám slibovat „polepšení“).

Srdečně
Mojmír

(A2)

22. února 1988
Milý M. T.,

jenom telegraficky: ...že dosud žiju. Právě se pídím po tom, zdali r. 1400 král Václav IV. byl na opožděné korunovaci své druhé ženy Žofie, anebo zda se zdejchl, tak jako před tím

na pohřbu své ženy prvé. Pokud se, tu a tam a občas, kolem mě objeví nějaké živé lidské bytosti, říkají mi, že bych se měl věnovat uspořádání svých sebraných nebo aspoň vybraných spisů. Já to uznávám, ale čas na to nemám, takže za mnou zůstanou asi nejvyšší stohy ztracené karavany. Toho 14. století se nemohu vzdát. Jeden člověk o mně napsal, že jsem nevěrný, a já jsem zatím celý život sloužil a vždycky tam, kde z toho nic nekoukalo, tak už to v těch službách doklepu. Slyším, že v B. Fučíka⁵ spisech bude i jeho hanopis na mě, slyším, že kdesi vyjde dílo J. Z.⁶ a v něm samosebou i ten deníkový pranýř za to, že jsem se mu snažil pomoci. A přirozeně jakási slibovaná (vlastně ne, nikdo mi ji neslibil) vysvětlivka, i ta je kdesi v kterémsi galaxii vzdálena miliony světelných let.

Ležel jsem pár dní v nemocnici kvůli jakémusi krvácení, už jsem zpátky vyšetřen od hlavy k patě, spíš k prdeli, zdrav přiměřeně k věku a těším se myšlenkou, že jakýsi Jan z Pomuka mě neopustí do konce mých dní aniž potom.

S pozdravy

I. S.

(B1)

1. března 1988

Milý Ivane,

děkuji Ti srdečně za dopis a prosím, abys mi neměl za zlé, že sám tak dlouho mlčím. Dost obtížně si zvykám na všestranný nový životní režim. Jednak na poli zaměstnaneckém vzešlo jakési obnovené zřízení zemské, které do značné míry potlačilo naši dosavadní relativní samostatnost v Kychové a spoutalo nás natolik, že nejsme již jakýmsi volným lénem, ale bezprávnou součástíou mamutího celku OÚNZ⁷, z čehož prakticky vyplývají hlavně povinnosti neustálého přejíždění na ředitelství, čekání v předpokojích a chození od čerta k ďáblu, většinou prazbytečné a bezvýsledné. Prostě nevlídné kořenění předdůchodových roků. – A doma si zvykám na poustevničení, poněvadž manželka opatruje vnuka Václava a v tomto zimním čase sídlí v Pržně, jezdí jen na sobotu a neděli domů, zatímco já zase na sobotu jezdím většinou na všelijaké vnitřní stavební práce, protože mrazy nejsou (jen snít pořád a pořád dohání, co od podzimu zmeškal). – Ten nový a složitější životní rytmus mi jen neochotně přerůstá do automatismů, uvolňujících energii pro užitečnější činnost.

Zarazila mne Tvá zpráva: „**slyším**, že v B. Fučíka spisech bude i jeho hanopis na mě“. Současně mi totiž poslal dr. Binar⁸ podklad pro „výrobu“, tj. opsání příslušného svazku Díla B. F., a ujišťuje v průvodním dopisu, **že s Tebou záležitost osobně projednal a ve shodě s Tvým přáním připojuje Tvůj komentář**, tj. odpověď B. F. Trval jsem na tom, že bez Tvého vědomí to opisovat nebudu a prosil jsem ho, aby celou věc s Tebou jako editor projednal, poučen trpce z práce na Zahradníčkovi, že i opisovač má jakousi odpovědnost za opisované. A poněvadž V. B. mohl získat Tvůj text jenom od Tebe, mám za to, že opravdu věc s Tebou podle svého slibu a ujištění projednal.

Co se týče spisů J. Zahradníčka, ještě o Vánocích paní Zahradníčková nic pozitivního nevěděla. Doslechl jsem se také něco, i dotazoval jsem se přátel (zpravidla kupodivu dobře zasvěcených), a bylo mi řečeno, že zatím je zájem jen o básnické spisy, o próze, eventuelně překladech že se teprve houževnatě jedná* a bude to prý záviset i na finančním úspěchu nebo neúspěchu básní. – Prodávám, jak jsem koupil.

Zároveň s Tvým dopisem přišly také informace ze SČB⁹, že jsou připraveny k tisku Tvé básně s výtvarným doprovodem.¹⁰ Subskripce bohužel ještě nebyla vypsána, takže vidím, že je to pořád ještě ne docela jisté. Zato Tvůj překlad¹¹ ve Vyšehradě by měl být na obzoru definitivně, stejně jako *Modrý květ*¹² – čili přece jen nějaký důvod k radosti.

Jinak bohužel vidím, že se mnoho k lepšímu neobrací. Perfidnosti jubilujícího Fojtíka¹³ o Durychovi¹⁴ se plně vyrovnají těm, které byly tak bohatě publikovány v poválečných letech. A myslím, že právě ty poválečné kalné prameny jsou základem všech sýsovských a fojtíkovských špinavostí, nikoliv podrobné porozumění všemu, co J. D. napsal.

Nakonec bych měl k Tobě jednu prosbu. Ani ve vsetínské knihovně nemají skoro nic z Králíkových studií, ani *Demystifikovat Máchu*.¹⁵ A potřeboval bych bibliografický údaj, tj. aspoň přesný název jedné Králíkovy práce, v níž se zevrubně dotýká vztahů Mácha – Sabi-

na. Vzpomínám si, ač ne přesně, že by to mohlo být v závěrečné bibliografii knížky *Demystifikovat Máchu*, kterou jsem Ti před časem půjčil. Mohl bys tam nahlédnout, a je-li to tam, vypsát mi přesný název, případně další údaje – poněvadž bez toho základního to nebudu moci opatřit a moc bych to potřeboval pro vylepšení práce jednoho mladíka. Není-li to tam, nedá se nic dělat. Já se teď těžko hýbu z místa, abych to sháněl po větších knihovnách, a nemám se celkem na koho s dotazem obrátit. Děkuju za ochotu!

Zima nás zaskočila až v samém závěru: to předlouhé falešné předjaří bylo sice únavné, ale teď nekonečné přívaly sněhu den za dnem, které dohánějí zimní manko (na Makytě je asi půldruhého metra a u kychovského zámečku metr), předjarní únavu ještě dorážejí...

Srdečně Tě pozdravuji, i celou rodinu!
Mojmír T.

* Kdo jedná a s kým, nevím.¹⁶

(B2)

18. března 1988
Milý Mojmíre,

jsi hodný, že ode mě nevymáháš vrácení máchovských publikací, které zatím u mě leží bez užitku, ačkoli bych se Máchou zabývat později chtěl, budu-li živ. Králíka jsem ovšem přečetl a zdá se mi naprosto scestný, pro mě dokonce zcela neužitečný. Takže Ti ho co nejdřív vrátím.

Zatím jsem nahlédl podle Tvého přání do oddílu *Prameny literatura v Demystifikovat Máchu*, ale nic o Sabinovi tam není, ač v knížce samé viní Králík Sabinu z nesčetných máchovských podvrhů (div ne samého *Máje*).

Umíš hezky psát, Tvé popisy zimy v Kychové se např. pěkně čtou, až se divím, že svého pera nevyužíváš – ale k té věci se Zahradníčkem a Fučíkem se stavíš jako barvoslepý, od samého začátku až dosud, přičemž nevěřím, že barvoslepý jsi.

Pro pána krále, jaká útěcha to pro mě je, že zatím chystají jen verše, když ta próza už stejně tištěna byla, a bude, lhostejno zda dřív či později. A vysvětlivka – o kteréš mě ujišťoval (před kolika roky?) – žádná. Já kdysi, když se mi Zahradníček jen zmínil v náznaku, že by stál o nějaký překlad, ale výslovně mě o nic nežádal, jsem se hned vydal za Zavadou a neodešel, dokud... Jakou odměnu jsem za to dostal, víš. A za celou tu dobu nikdo nehnul ani prstem, aby zjednal nápravu.

Ve věci B. F. jsi mi vzal iluze. Já jsem myslel, že Binar je kavalír, když chce dopřát mně slovo. A ono je to jen proto, aby neztratil Tebe jako opisovače. Ostatně je to furt pět:17 Plivanec, kterým Tě někdo poctil, na Tobě zůstane lpět, i když si ho utřeš (tj. pokusíš se o obranu). Vysvětlil jsem to ve statí *Skvrna Hanby*¹⁸; k tomu není co dodat.

Vždycky se od Tebe dozvídám o věcech, které ke mně nedoléhají (*Kmen* apod.); ale zbytečně se nad nimi rozhořčuješ, jsou efemérní proti oněm podstatným, které zlehčuješ.

Zajímalo by mě, pokud mi na to můžeš odpovědět: Odkud má B. text – z literárního archivu (muzeálního apod.) či ze soukromé pozůstalosti? Je to dost podstatné.

Srdečně
I. S.

(C1)

26. března 1988

Milý Ivane,

u nás leží ještě tolik sněhu (a v denních mlhách se mu nechce mizet), že se nechce věřit naléhavé blízkosti Velikonoc. A tak současně s poděkováním za dopis Ti už posílám velikonoční pozdravy.

K Tvému dotazu o původu textu pro Dílo B. F. musím odpovědět trochu šíře. Dr. F. začal soubor spisů připravovat sám na naléhání ze všech stran. Zakrátko viděl, že to sám nezvládne, a dohodl se s dr. Binarem, že na uspořádání budou pracovat spolu. Když pak B. odjel na Tahiti a z různých důvodů se tam zdržel dosti dlouho a nebylo docela jasné, vrátili se vůbec, požádal mne dr. F., abych jako spolupracovník nastoupil já. Některé detaily jsme také spolu projednávali. Pak zemřel, B. byl stále pryč a paní dr. F.¹⁹ by velice ráda viděla, aby se se Spisy něco dělalo. Zpracoval jsem tedy podrobný návrh na uspořádání – přičemž jsem do návrhu zahrnul jen texty publikované, ať už v tisku, nebo v různých samizdatových podnicích. Paní Jitka v zásadě návrh schválila a začal jsem texty připravovat. Pak se vrátil dr. B. a bylo samozřejmé, že hlavním redaktorem bude on. Měl také blíže k pozůstalosti, v níž našel v různých složkách texty evidentně určené panem doktorem pro Spisy, i když se dalo předpokládat, že na některých by ještě pracoval. Shodli jsme se na tom, že i některá tato torza zařadíme a původní rozvrh jsme rozšířili. V této fázi jsme jednali i o článek-dopis Tobě (forma dopisu, ať už skutečně odeslaného, nebo imaginárního, byla pro některá léta příznačná – třeba velmi rozsáhlá studie o liturgických překladech jako dopis P. Helikarovi,²⁰ rozsáhlý dopis o Fr. Bidlovi,²¹ Laichtrovi²² atd.). Já jsem se stavěl proti publikaci, B. mě nakonec přesvědčil – argumenty nebudu opakovat, jistě je zevrubně vyložil i Tobě. Poněvadž však v pozůstalosti byly většinou jenom průklepy, dopisoval B. adresátům, dají-li k dispozici originály, které mohly být korigovány, doplněny atd. Chtěl ode mne, abych Tobě dopsal já. To jsem odmítl a trval jsem na tom, aby si to vyřídil sám – jednak proto, že to tak dělal i u jiných mých přátel (Mertl²³, Vokolek²⁴), a hlavně proto, abych si nemusel vyčítat sám a aby mi nemohl vyčítat on případné fiasko způsobené mou neobratností nebo netaktností v jednání, při němž bych tlumočil cizí argumenty (třebaže jejich závažnost uznávám). Trval jsem na tom, že pokud Tě nepřesvědčí, proti Tvé vůli jednat nebudu a od práce bych odstoupil. Tedy tolik: argumenty, jednoznačný a samozřejmý souhlas s tím, že budou akceptovány Tvé dokumenty a výklady, jsou originálním návrhem dr. B. a můj „nátlak“ směřoval jen k tomu, aby si věc vyřídil sám a nepřesouval na mne. Nevím, jak jsi mohl dospět k přesvědčení, že do toho šel, „aby neztratil opisovače“. Tohle totiž nehraje žádnou roli u něho – opisovače by pozůstalí, tj. organizátoři celé této práce, sehnali snadno a pohodlněji i v Praze, a i když se dá předpokládat, že by byl dražší než já, zakalkulovali by to do ceny svazků atd., a škodný bych byl nanejvýš já, protože bych ztratil přístup k pramenům i k určitému malému příjmu. Čili podsouvat B. nebo mně tuto motivaci je víc než omylné.

A pokud jde o původ textů: všechny jsou z pozůstalosti, jak ji dala k dispozici paní doktorka, případně po její smrti (to už jen ojedinele) Pokorní.²⁵ Potíž byla a je v tom, že prakticky všechny tiskem nevydané rukopisy (strojopisy) byly k dispozici v průklepu, popřípadě v několika průklepech, někdy opravovaných, někdy neopravovaných. Sám pan doktor říkal, že řadu věcí (originálů) z finančních důvodů prodal jednak do brněnského Muzea, jednak do PNP²⁶, případně i jinam (sběratelům? jiným institucím?). Něco možná předali i pozůstalí. Po tom jsme nepátrali a nevíme ani, co je pryč a co ne. Pokud jde o inkriminovaný text, pamatuji si velmi dobře, že znění, které mi svého času dal číst BF, bylo delší – vzpomínám si, že tam bylo citováno také hodně veršů. Je tedy zřejmé, že to pan doktor změnil a upravoval. Text, který má VB k dispozici, byl – nemýlím-li se – uložen s **opisy** Tvých dopisů a opisy nějakých dalších papírů, podle všech okolností se záměrem definitivního zpracování, k němuž již nedošlo. Toť zhruba vše, co vím.

Sdělení o Zahradnickových spisech jsem nemínil jako útěchu, ale jako prostou informaci; vysvětlivku, o které jsem Tě, jak píšeš, ujišťoval, mohu uplatnit jedině tehdy, budu-li k tomu mít příležitost. Zatím ta příležitost nebyla: nikdo ode mne další spolupráci nežádal a já ji neměl také komu nabídnout. Životopis – o kterém jsem konkrétně ujišťoval, že v něm zajistím příslušné vysvětlení – pořád ještě není napsán. Tj. napsán je, ale pořád ještě přepracováván, a není v mých silách a možnostech, abych konečně znění urychlil.

Moje ujištění samozřejmě trvá a text nepustím ven bez příslušné objasňující pasáže. To také nepíši jako nějakou pofidérní útěchu, ale jako prostou informaci. Opravdu nevím, co a jak bych v této situaci a záležitosti mohl udělat. Napadá-li Tě nějaká možnost, kterou bych mohl realizovat, porad' mi.

Bylo mi řečeno, že vydání Tvých dvaceti básní v SČB ministerstvo kultury schválilo. Teď jen popohnat tiskárnu, aby to co nejdříve bylo venku.

Závěrem ještě jednou přeji Tobě a celé Tvé rodině požehnané Velikonoce!

Srdečně
Mojmír

(C2)

29. března 1988

Ať se děje vůle Boží. Fučíkem ani Zahradníčkovým Deníkem už se nechci zabývat. Jestli moje dílo unikne zkáze času a dostane se někdy na světlo Boží, musí být samo mým ospravedlněním. Kdyby to nedokázalo, je zbytečné všechno mluvení kolem. Připadá mi jen zvláštní, že takovému zvláštnímu údělu jsem vystaven právě já: po celý život a tolikrát a v tolika případech jsem se bral za uznání zneuznaných a mám být stavěn do křivého světla – kvůli Zahradníčkovi, když jsem byl první, kdo prosadil otištění trsu jeho básní (po těch letech) a chtěl se k němu hlásit (potlačení onoho textu není mou vinou) a zas asi jediný napsal (veřejně) k jeho osmdesátinám. Taktéž jsem se hlásil k Čepovi,²⁸ kde jsem jen mohl. A k Durychovi. A k Weinerovi.²⁹ A k Reynkovi.³⁰ A Lazeckému.³¹ A všechno veřejně. Kdo ještě druhý? A přece zrovna já mám figurovat jako fackovací panák pana Fučíka vedle jeho parádních 14 zastavení. Ale snad to není hanba moje, ale spíš jeho. A tím jsem skončil a nechci se tím už zabývat.

Básně pro bibliofily jsou sice povoleny, ale dokud nevyjdou, nic to neznamena. Vyšehrad anoncuje *Juanu de la Cruz*, ale z tiskárny dosud nic nepřišlo. Zato jsem už před měsícem odeslal stránkovou korekturu *Modrého květu* (antologie), sloupcovou *Marginálii*³² a taktéž sloupcovou *Českolipska literárního*³³ (J. J. Kalina s ukázkami). Ani tomu neuvěřím, dokud to nebude hotové.*

Ale pravdu má Deml. Lépe být malomocným než básníkem. (Ostatně výrok už v romantismu, dávno před Demlem.) Jsem rád, že v Binarovi jsem se snad nezklamal.

Srdečně
I.

* Taky mají letos vyjít v Berlíně *Tajemné příběhy*.³⁴

(D1)

2. června 1988
Milý Ivane,

už dlouho odnikud žádný dopis, a tak si uvědomuji, že já sám dlouho také na žádnou stranu nepíšu, pokud nevracím půjčenou literaturu. A v tom to právě vězí. Po předlouhém půstu se najednou roztrhl pytel s ochotnými půjčovateli velmi vzácné četby různé provenience, časopisů, rukopisů i knih (mezi nimi také Zvěřina,³⁵ Preisner,³⁶ M. Dvořák³⁷ aj.), které zpravidla ze dne na den nebo do tří dnů musím vracet, takže čtu po nocích (na což nejsem vycvičený) a jsem pak někdy jako mátoha. Kdož ví, kdy se zase k takovému bohatství dostanu, i nechci si to odřeknout, a trpí pak i práce i závazky i korespondence.

Takže se vlastně jen připomínám. Myšlenka, vzpomínka, ba i molitba bývají rychlejší a pohotovější než slovo psané, které to všechno jen těžkopádně supluje a oznamuje.

Dovídám se, že Tvých „20 básní“³⁸ bylo vybráno za členskou prémie bibliofilů, což je asi dobré, poněvadž to tím pádem vyjde přece jen ve větším počtu výtisků, a ti členové, kterým to nebude vhod, se toho zbaví ve prospěch nečlenů, kteří by se jinak k tomu nedostali. A čekám už netrpělivě *Margínálie* s Tvou velkou studií. Bibliofilský rok 1988 bude tedy jaksi ve znamení Tvé práce. Myslím, že tímto způsobem podobné spolky aspoň docházejí jakéhosi smyslu a přestávají být zbytečným, vzájemně se podporujícím klubem baráčníků.

Všiml jsem si v *Nových knihách*, že už nabízejí *Hledání modrého květu* (do blízké budoucnosti ohlašované), což by svědčilo o tom, že už kvete v dohlednu. A to je také dobré.

Přestavba a „nové myšlení“ se nás dotýká spíš nepříjemně. Především se vyměnila kompletně celá vrchnost, od naší primářky (která odešla do důchodu a hned nato na vážnou operaci) až po ředitele OÚNZ a jeho náměstký. To ve sféře osobní, a znamená to, že potrvá dlouho, než si zvyknou na zastrčenou existenci Kychové. Ve sféře ekonomické to znamená snížení rozpočtu a radikální omezení údržby, výstavby atd. Což se blíží katastrofě. A tak poslední roky a měsíce mi zde nebude moc příjemně.

Zdraví je však zatím v jakési, byť sebevratší rovnováze, podobně i hlava, díky Bohu.

Zdravím a vzpomínám!
Mojmír

(D2a)

3. června 1988
Milý Mojmíre,

člověk nikdy neví, s čím se ten druhý potýká, tak je neprozřetelné se pozastavovat nad tím, že se například neozývá. S touto předběžnou korekturou konstatuju, že naše korespondence ne mou vinou vadne.

Přesto Ti musím psát: Dvakrát jsem psal Binarovi, ale ani jednou mi neodpověděl. Naposledy jsem mu poslal opis F-ova dopisu, na který jsem náhodou narazil (když si předtím přál, abych ještě pátral, zdali něco od F. nemám). Protože se na věci podílíš, posílám kopii Tobě s přáním, aby byla vřazena do stránek týkajících se mne. Zároveň jsem narazil na koncept svého dopisu, kde se na toto F-ovo psaní odvolávám. Pro zajímavost jsem připojil úryvek ze psaní M. D. [nečit. příjmení – pozn. –jh–] nejen proto, že je téměř téhož data, ale že se mi zdá, jako by to mělo bezděčný smysluplný vztah.

Žel, nepořídil jsem si další opis, takže Tě prosím, abys mi ten průklep vrátil, až ho opíšeš.

Příští týden Ti vrátím všechna zapůjčená máchyana, zatím jsem se do té práce nepustil, ale udělám-li to, nebudu mít pomocných berliček zapotřebí, protože chci vycházet jen z díla K. H. M. přečteného vlastníma otevřenýma očima.

S pozdravy
I. S.

(D2b)

6. června 1988

Já nic nečtu, tedy ani *Nové knihy*. Takže pokud tam něco stálo o *Modrém květu*, mohu se to dozvědět jen od Tebe, napíšeš-li mi to.

Pozdrav i rodině.
Ivan

(E1)

7. června 1988

Milý Ivane,

naše dopisy se křížovaly. Odpovídám hned, ale stručně: v sobotu jsem si potřískal prsty na stavbě a dělá mi teď potíže psaní ať na stroji, ať ručně.

Přílohu, kterou vracím, jsem opsal a posílám Binarovi. Nic víc s tím nemohu dělat, protože svazek je již hotový a pokud vím, t. č. hledá knihaře. Doplněval jsem komentář Tvým korigovaným dopisem BF, a přiznám se, že jsem trochu kroutil hlavou nad Tvými škrty, jejichž smysl jsem asi dost dobře nepochopil: relevantní věty jsi vypustil, takže se Tvůj výklad podstatně zploštil; snad to bylo Tvým úmyslem. – Dopracováváme už poslední svazek BF, jakási paralipomena, a jsem rád, že vydechnu: dlouhodobé zjetí a zaujetí jedním autorem, byť sebeplodnější a radostnější, nakonec unavuje. Ostatně právě jsem se osvěžoval a ještě osvěžuji přívalem poněkud jiné četby.

Pěkně pozdravuju!

Mojmír

(E2)

10. června 1988

Milý M.,

Tvůj dopis mě rozrušil: já jsem v té odpovědi žádné významné škrty neudělal, pokud vím, snad tedy do ní nezasáhl Binar?

Vůbec, když pomyslím, že ten strašlivý paskvil, nespravedlivý a surový, na mou osobu vyjde, je mi na zvracení a radši bych se neviděl.

Připadá mi, ne, nikoli pouze připadá, je to tak: jakákoli má obrana je k ničemu, protože ten smrad hanby, ta páchnoucí slina je tu – a nikdo na mou obranu nehnul a nehne prstem. To je druhá věc stejně skličující jako ten neurvalý útok sám: že nevidím nikde nikoho, kdo by dovedl a chtěl odpovědět za mne. Protože bránit sám sebe a omývat se je ponižující a hlavně je to neúčinné. Je to šířavé poznání: nemám jediného přítele.

A všechno je to tak podivně zaranžováno, jako v nějakém kafkovském „procesu“: když jsem ten strašný dopis dostal, byl jsem v tak hrozném zdravotním stavu, že jsem nebyl Fučíkovi s to odpovědět, dokud žil, adekvátně a působivě. (A ani teď nejsem s to o tom být přemýšlet, natož se tím zabývat, všechno se ve mně obrací hnusem.) A když jsem našel tyhle dokumenty, které mi vracíš, zase jsem přišel s křížkem po funuse.

Zapřísahal jsem se, že se těmihle věcmi už nebudu zabývat, ale trčí to ve mně jako oblodná hlíza: Copak to není jako nestvůrný sen nějakého zlomyslného Teskatlipuky³⁹ (= z obou stran nepřítel) či Vil-opočtliho⁴⁰, když Zahradníček pochválí Ivana Skálu⁴¹ a mě postaví na pranýř, nebo když Fučík si zaranžuje svých 14 pochvalných zastavení a zrovna mě si vybere za fackovacího panáka? Mně stačila ta řada 50 či kolika elektrošoků, které jsem absolvoval v životě, než abych byl ještě terčem pro nějakou pomyslnou rotu nesvatého Šebestiána. Copak jste všichni slepí, že to nevidíte? Ó ten „autor sebeplodnější a seberadostnější“!! Bože můj!

I. S.

(F1)

28. července 1988

Milý Ivane,

nepsal jsem Ti dost dlouho, jak mi vyčítá datum na Tvém posledním psaní, ale vedle mé rostoucí nechuti k psaní vůbec, podporované jakousi trvalou tupou únavou, byla příčina prostší: nevěděl jsem, co Ti odpovědět na Tvůj dopis. Nevím to dodnes, ale bylo by mi líto, kdybys v této nevědomosti a nejistotě viděl třeba zlou vůli nebo jenom obyčejnou lhostejnost. Je to opravdu jenom moje bezradnost – neumím teď ani rozhodnout, zda nezaviněná nebo nějakým způsobem a opominutím z mé strany zaviněná – a tu neumím než poručit Pánu Bohu; to není výmluva, ale poučení ze zkušenosti.

Je mi dnes zvlášť smutno, protože včera pozdě večer při návratu ze stavby jsem našel v poště úmrtní oznámení Vladimíra Vokolka; nevím už, kolikátý to byl dopis v posledních letech, co jsem psal umírajícímu nebo mrtvému – až začínám mít strach psát vůbec někomu. – Ale svým způsobem mě to přímo přimělo k tomuto dopisu. Ve svém předposledním psaní jsi se vyslovil, že odložíš zatím studium máchovských materiálů a vrátíš mi těch pár půjčených věcí. S tím předpokladem jsem slíbil půjčit Vokolkův náčrt o Máchovi jednomu známému. Připomíná mi to teď, když básník zemřel. Můžeš-li to tedy postrádat, pošli mi tu brožuru laskavě; ale v případě další potřeby si ji ještě podrž – jde mi hlavně o to, abych věděl, co odpovědět.

Panující tropická vedra mě skličují („němé jsou nivy, ponurá města“⁴²) a fyziologické sevření u srdce uvolňuje až noc. Ale pohromy, o kterých čtu a slyším, nás zatím míjejí. Přeji Ti ze srdce pohodu léta neúnavného a osvěžujícího, Tobě i Tvým, a srdečně pozdravuji.

Mojmír

Ediční poznámka

Chronologickou posloupnost a návaznost listů značíme pro toto vydání prostřednictvím písmen A – F, dopisy Mojmíra Trávníčka číslicí 1, dopisy Ivana Slavíka číslicí 2. Následují-li dva dopisy jednoho autora po sobě bez odpovědi druhého autora na první z dopisů, doplňujeme značení malými písmeny a, b.

Všechny zde zveřejněné dopisy Mojmíra Trávníčka jsou psány na stroji, jednostranně na bílém průklepovém papíře. Mojmír Trávníček své strojopisně psané dopisy vždy pečlivě přečetl a případné překlipy či opomenutí korigoval perem psanými opravami a doplněními.

Dopisy Ivana Slavíka mají různorodější formu. Všechny jsou psány rukou. A2 je psán jednostranně na bílý papír formátu A5; B2 oboustranně na linkovaný blokový papír formátu A5; C2 jednostranně na odstřiženou část z bílého kartonového papíru formátu A4 (jde o přání k Velikonocům doplněné ilustrací a citacemi z Písma); D2a jednostranně na bílý linkovaný papír vytržený ze sešitu formátu A5, D2b je pohlednice odeslaná z Hořovic s fotografií zalesněné přírodní krajiny, E2 jednostranně na bílý linkovaný papír vytržený ze sešitu formátu A5.

Text dopisů upravujeme podle současné pravopisné normy. Opravujeme evidentní přepisy a chyby. Korigujeme psaní velkých písmen (např. *vánoce* > *Vánoce*; *velikonoce* > *Velikonoce*); upravujeme psaní zkratk (např. *t.j.* > *tj.*; *tč.* > *t. č.*; *ap.* > *apod.*), zkracujeme či naopak dlužíme vokály (např. *milión* > *milion*, *efemerní* > *efemérní*). Rozepisujeme zkracovaná slova (např. *event.* > *eventuelně*; *příp.* > *případně*; *popříp.* > *popřípadě*; *stol.* > *století*; *lit.* > *literárního*; *80tinám* > *osmdesátinám*) a jména, příjmení či názvy (např. *Zahr.* > *Zahradníček*). Pokud je osoba označena pouze iniciálami, ponecháváme tento způsob značení. Interpunkci rovněž přizpůsobujeme současné normě.

Od těchto změn upouštíme pouze tehdy, chceme-li zachovat specifičnost Slavíkova či Trávníčkova vyjádření.

Názvy knižních publikací, časopisů, článků, povídek či básní uvádíme pro přehlednost v kurzivě. Pokud byl některý z titulů umístěn do uvozovek, pak uvozovky odstraňujeme. Autory podtržené či jinak zvýrazněné výrazy či větné celky tiskneme tučným písmem.

Za svolení k publikaci dopisů Mojžíra Trávníčka a Ivana Slavíka děkujeme dědicům obou jmenovaných autorů.

Poznámky:

- 1 Václav Durych (1930–2011), syn spisovatele Jaroslava Durycha.
- 2 Básnická sbírka Ivana Slavíka *Král Lír a jiné básně* z roku 1987 je součástí Slavíkova *Básnického díla II.*, Brno, Host 1999, které uspořádal Mojžíra Trávníček.
- 3 Básnickou sbírku *Deník Arnošta Jenče* vydává poprvé Ivan Slavík jako bibliofilii v roce 1964. Následuje další bibliofilie *Já A. J.* v roce 1965. Obě publikace pak vycházejí společně v roce 1990 pod názvem *Deník Arnošta Jenče* a poté v 1. svazku *Básnického díla* Ivana Slavíka roku 1998.
- 4 Karel Sýs (26. 7. 1946), básník, prozaik a esejista, v sedmdesátých a osmdesátých letech patřil k protežovaným oficiálním autorům.
- 5 Bedřich Fučík (1900–1984), literární kritik a esejista. S Mojžírem Trávníčkem spolupracoval mj. při vydávání samizdatové edice Rukopisy VBF Praha. Níže je uváděn pod iniciálami B. F.
- 6 Jan Zahradníček (1905–1960), autor spirituální poezie, překladatel a esejista.
- 7 Okresní ústav národního zdraví.
- 8 Vladimír Binar (1941), prozaik, překladatel, editor a literární historik. Níže je uváděn pod iniciálami V. B.
- 9 Spolek českých bibliofilů.
- 10 Ivan Slavík, *Dvacet pozdních básní aneb zaříkávání naděje*. V počtu 900 kusů vydal roku 1988 Památník národního písemnictví pro Spolek českých bibliofilů. Šesti lepty doprovodil Jaroslav Hořánek.
- 11 Juana Inés de la Cruz, *Naděje do zlata tkaná*, přel. J. Forbelský, verše I. Slavík, Praha, Vyšehrad 1988.
- 12 Ivan Slavík, *Hledání modrého květu. Výbor z české romantické literatury*, Praha, Vyšehrad 1988.
- 13 Jan Fojtík (1928), komunistický publicista, člen politbyra ÚV KSČ.
- 14 Jaroslav Durych (1886–1962), katolický prozaik, básník a esejista. Níže je uváděn pod iniciálami J. D.
- 15 Oldřich Králík, *Demystifikovat Máchu*, Ostrava, Profil 1969.
- 16 Dopsáno perem na konec první strany dopisu.
- 17 Ivan Slavík zde zřejmě významově posouvá hovorový frazém „To je mi pět!“ (užívaný ve smyslu „Je mi to lhostejné!“ – viz *Slovník spisovného jazyka českého*, Praha 1989, s. 92) a míní tím, že je to stále stejné.
- 18 Slavík zde zřejmě míní text, který vyšel pod názvem „Znamení hanby“ v *Nových knihách* dne 30. ledna 1986.
- 19 Jitka Fučíková (1903–1987), překladatelka, manželka Bedřicha Fučíka.
- 20 Josef Helikar (1923–2000), páter, působil v litoměřické diecézi.
- 21 František Bidlo (1895–1945), kreslíř, karikaturista a ilustrátor.
- 22 Jan Laichter (1858–1946), nakladatel a knihkupec.
- 23 Věroslav Mertl (1929), básník, prozaik a esejista.
- 24 Vladimír Vokolek (1913–1988), básník, prozaik a esejista.
- 25 Příbuzní Bedřicha Fučíka.
- 26 Památník národního písemnictví.
- 27 Vilém Závada (1905–1982), básník a překladatel.
- 28 Jan Čep (1902–1974), prozaik a esejista.
- 29 Richard Weiner (1884–1937), prozaik, básník a publicista.
- 30 Bohuslav Reynek (1892–1971), básník, překladatel a grafik.
- 31 František Lazecký (1905–1984), básník a esejista.
- 32 *Marginália*. Sborník k osmdesátému výročí Spolku českých bibliofilů, obsahující Slavíkův text „Romantické před Máchou, kolem Máchy a po Máchovi“, vydal Památník národního písemnictví v Praze jako přemii pro Spolek českých bibliofilů v roce 1988.

- 33** Sborník František Všetíčka a kol., *Českolipsko literární*, Praha, Tisková, ediční a propagační služba místního hospodářství 1988.
- 34** Ivan Slavík (ed.), *Tajemné příběhy v české krásné próze 19. století*, Praha, Odeon 1976. Antologie.
- 35** Josef Zvěřina (1913–1990), římskokatolický kněz, teolog, filozof a historik umění.
- 36** Rio Preisner (1925–2007), katolický spisovatel, filozof a překladatel.
- 37** Miloš Dvořák (1901–1971), literární kritik a básník. Zabýval se především křesťanskou literaturou.
- 38** Viz pozn. 10.
- 39** Autorem užitá varianta jména *Tezcatlipoca* („kouřící zrcadlo“). Jedná se o jméno aztéckého boha noci a zla, jednoho ze čtyř stvořitelů.
- 40** Autor míní aztéckého boha *Huitzilopochtli* (čte se Vicilopočtli).
- 41** Ivan Sklála (1922–1997), prokomunistický básník, překladatel, kritik a politik.
- 42** Mojmír Trávníček zde cituje z prvního verše třetí sloky básně Otokara Březiny „Vedra“ ze sbírky *Ruce* (1901).